

Latvijas Vides pārvaldības asociācijas projekti uzņēmumiem un pašvaldībām

Raksti tapuši sadarbībā ar
Latvijas Vides Pārvaldības asociāciju

www.lvpa.lv

VALDEMĀRS ŠČERBAKS

Latvijas Vides Pārvaldības asociācija Projektu vadītājs

EKOKARTĒŠANA -

VIENKĀRŠOTA VIDES PĀRVALDĪBAS SISTĒMA

Autors ir sagatavojis divus rakstus. Pirmais raksts, ko jūs redzat šajā numurā, pēc autora uzskatiem, ir ievads Ekokartēšanā. Nākošais raksts būs veltīts Ekokartēšanas pamatprincipiem. Autoram nebija mērķis pasniegt rakstu kā gatavu mācību materiālu, bet iepazīstināt lasītājus ar Ekokartēšanas iespējām un priekšrocībām, kas var palīdzēt maziem un mikro uzņēmumiem uzdrošināties pieņemt lēmumu par nepieciešamību arī savā uzņēmumā ieviest vienkāršotu vides pārvaldības sistēmu - Ekokartēšanu.

Nevar teikt, ka līdz 1992.g. vides jautājumiem netika pievērsta attīstīto valstu valdību un arī iedzīvotāju uzmanība.

Tomēr ir vērts atzīmēt 1992.g. Riodežaneiro ANO Vispārējo konferenci, kur pirmo reizi tika akceptēts "Rīcības plāns 21. gadsimtam" vai plašāk pazīstamas kā Agenda 21. Pēc 3 gadiem (2002.g. septembrī ANO Ģenerālā Asamblejā 147 pasaules valstu līderi pieņēma jaunās tūkstošgades deklarāciju, kurā tika formulēti 8 sasniedzamie mērķi un viens no tiem - nodrošināt vides ilgtspējību.

Šis termins pirmo reizi tika formulēts ANO izveidotā Pasaules Vides un Attīstības komitejā: *Our Common Future* (Mūsu kopējā nākotne). Definēto starptautisko politisko mērķi var tulkot sekojoši: Ilgtspējīga attīstība (*sustainable development*) - attīstība, kas nodrošina šodienas cilvēku vajadzības neradot draudus nākamajai paaudzei vajadzību apmierināšanai. Šis definējums kļuva par vadlīniju izstrādājot vides likumdošanu visā pasaulē un Ei-

ropas Savienībā tai skaitā. Līdz ar to paaugstinātas prasības tiek izvirzītas arī ražotājiem.

1996.g. Starptautiskā Standartizācijas Organizācija (ISO). izdeva jaunu standartu EN ISO 14001:1996 - Vides pārvaldības sistēmas. Specifikācijas un norādījumi lietošanai.

Ja pārskata visus uzņēmumus, tai skaitā arī Eiropas valstīs, kuri par šo laiku ir sertificējušies atbilstoši šim standartam, varam secināt, ka lielākoties tie ir lielle un vidējie uzņēmumi.

Nepieciešams uzsvērt, ka lielākoties mazie un vidējie uzņēmumi (MVU) ir murgurkauls jebkurā nacionālajā ekonomikā. Statistiskie dati liecina, ka MVU ir aizņēmti 90% no darbaspējīgo skaita un, nepārprotami, spēlē pamatlomu Valsts ekonomiskajā izaugsmē, sociālajā saskaņā, pašvaldību un reģionu attīstībā.

Īss apkopojums par Latvijas Statistiskiem datiem par 2003.g. demonstrē, ka Latvijā pārsvarā ir uzņēmumi ar darbinieku skaitu zem 50 cilvēkiem (skat. tabulu).

Šīs dienas bizness - tas ir ne tikai ražošana vai pakalpojumu sniegšana, bet arī ekoloģiskā noslodze, ko tas rada.

Nenovēršamajai globalizācijai, kura skar arī MVU, ir arī savi labumi: uzņēmumi spiesti ieviest vides pārvaldības sistēmu - ISO 14001 vai EMAS (Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 19. marta Regula EK Nr. 761/2001, ar ko organizācijām ļauj brīvprātīgi piedalīties Kopienas vides vadības un audita sistēmā), lai nodrošinātu sev vietu tirgū.

MVU arī ir nepieciešams demonstrēt savu ekoloģiski pareizi orientētu darbību, bet tradicionālā veidā, ieviešot ISO 14001 vai EMAS, MVU nav spējīgi to realizēt gan cilvēku, gan finanšu resursu trūkuma dēļ. Līdz ar to vides pārvaldības sistēmu ieviešanas pieejas neiekļaujas mikrouzņēmuma (< 10 darbinieki) reālajā darbībā. Tomēr izaugsmes iespējas ir nepieciešamas.

Ekokartēšana

Ekokartēšanu 1998. gadā izstrādāja Heinz-Werner Engel. Viņa veikta analīze parādīja, ka 93% no MVU Eiropā darbinieku skaits nav lielāks par 6 cilvēkiem.

Ekokartēšana - vienkāršota vides pārvaldības sistēma, kuras pamatā ir "izdari-to-pats" instruments. Tas ir vizuāls un viegli pielietojams pasākumu komplekss, kura laikā tiek "skanēti" būtiski vides jautājumi un praktiskā darbība tieši ražošanas telpās un ar kura palīdzību vides jautājumu risināšanā tiek iesaistīti visi darbinieki. Tam būtībā nepieciešami tikai novērošana, spriedums, komunikācija un tikai nedaudz dokumentācijas. Nepieciešams atzīmēt vienu būtisku lietu - Ekokartēšana nemazina vides pārvaldības prasības, bet mazina barjeru viņu ieviešanā. Tipiskākie iemesli, kāpēc MVU nepieciešams ieviest vismaz vienkāršotu vides pārvaldības sistēmu - ekokartēšanu, ir:

RAŽOŠANAS PROCESS	> 50	50 - 249	> 250	KOPĀ
Būvniecība	2 273	183	14	2 470
Autoserviss, DUS	1 888	44	3	1 935
Pārtikas produktu ražošana	627	129	30	786
Poligrāfija	571	21	3	595
Mēbeļu ražošana	433	24	12	469
Kokmateriālu sagatavošana	380	15	1	396
Metālizstrādājumu ražošana	367	32	2	401
Apģērbu ražošana, krāsošana	362	42	12	416
Iekārtu, darba mašīnu ražošana	312	20	5	238
Minerālu izstrādājumu ražošana	156	16	3	175
Tekstilizstrādājumu ražošana	136	22	7	165
Plastmasas izstrādājumu ražošana	107	16	-	123
Ķīmisko vielu ražošana	99	13	4	116
Papīra izstrādājumu ražošana	53	10	-	63
Ādas apstrāde	49	1	-	50
Sakaru iekārtu ražošana	47	41	6	94
Aparātu ražošana	45	9	4	58
Kūdras ieguve	27	10	-	37
Metālu ražošana	19	15	3	37
KOPĀ:	7 852	663	109	8 624
KOPĀ %:	91	8	1	100

INOVĀCIJA
EIROPĀ

Kopas ziņā?

Pakalpojumu sniedzējam jānodrošina, ka visi pakalpojumi ir saskaņoti ar vides aizsardzības prasībām, kas ir noteiktas Eiropas Savienības direktīvās un regulās. Pakalpojumu sniedzējam jānodrošina, ka visi pakalpojumi ir saskaņoti ar vides aizsardzības prasībām, kas ir noteiktas Eiropas Savienības direktīvās un regulās.

- MK noteikumi Nr. 294 prasībām atbilstoša dokumentācija;
- atbilstība likumdošanai;
- labākas attiecības ar ieinteresētajām pusēm, piemēram, vides aizsardzības institūcijām, finansu investoriem;
- labāka darba drošība un veselība;
- izmaksu samazināšanās;
- augstāka efektivitāte;
- konkurētspējas paaugstināšanās.

Ekokartēšana ir pirmais solis ceļā uz vides apsvērumu integrāciju mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) ikdienas darbībā, tā palīdz nospraust mērķus un veicina monitoringu pār vides indikatoriem, kā arī ceļ darba devēja, vadītāju un darbinieku apziņu.

Ekokartēšana ir labs izlīdzināšanas mehānisms ar iespēju demonstrēt savu labu gribu vides aizsardzības jomā. Ieviešot Ekokartēšanu savā veidā tiek noņemta barjera starp uzņēmumiem ar ieviesto ISO 14001 un MVU, kuriem nav finansiālas iespējas tā veikšanai un uzturēšanai.

Latvijā jau notika pirmais apmācību seminārs. No vienpadsmit dalībniekiem četri uzņēmuma pārstāvi pirmo reizi saskārās ar tādu "sīkumu" kā vides problēmu risināšanu savā uzņēmumā. Trīs dienu laikā dalībnieki apguva teorētisko kursu un veica mācību vizīti uzņēmumā, kurā arī tika veikta praktiskā Ekokartēšana.

Pēc kursa beigšanas praktisko darbību savā uzņēmumā veica seši dalībnieki un ar veikto darbību apliecināja Ekokartēšanas ieviešanu, saņemot LVPA Sertifikātu.

Autora rekomendācijas.

Lai saņemtu papildus informāciju par Ekokartēšanu, lūdzu apmeklēt:

- <http://www.inem.org/>
- <http://www.kovet.hu/>
- http://europa.eu.int/comm/environment/emas/documents/kit_en.htm
- <http://www.14000registry.com/>